

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research
Cilt/Volume 8, Sayı/Issue 19 (Ağustos/August 2019), s. 130-162.
DOI: <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut293>
ISSN: 2147-5490, Mainz-Almanya

Özgün Makale/ Original Article

|| Geliş Tarihi: 29.07.2019
Kabul Tarihi: 07.08.2019

Muğla-Menteşe İlçesi Doğanköy, Yenice, Dirgeme Mahalleleri Asker Duvar Yazıları ve Eren Ziyaretinde Taşa Yazı Yazma Uygulaması

*Muğla-Menteşe District Doğanköy, Yenice, Dirgeme Neighborhoods
Soldier Graffiti and the Act of Writing to Stones during Visit to Shrine*

Ümral DEVECİ*

Öz

İnsanoğlu kendini ifade etmek adına dünden bugüne pek çok yolu denemiştir; mağara duvarlarından başlayan resim-yazı serüvenini çeşitli araçlarla ve gelişmeler bağlı olarak - yazının icadı, matbaanın keşfi, teknolojik gelişmelere bağlı görsel medya, internet gibi-günümüze dek taşımıştır. Duvar yazıları da insanın kendini ifade etmesine yarayan en eski araçlardan biri olup grafiti adıyla güncelliğini korumaktadır. Halk kültürü bağlamında özellikle erkeklerin geçiş dönemlerinden biri sayılan “askere gitme” sürecinin başlangıcından bitimine kadar gerçekleştirilen pek çok pratik halkbiliminin konusu oluşturmaktadır. Muğla İli Menteşe İlçesine bağlı üç mahallede gerçekleştirilen saha çalışmalarında askere gitmeden önce gençlerin duygularını ve düşüncelerini duvar yazıları yoluyla paylaştıkları gözlemlenmiş, konu ile ilgili kaynak kişilerle görüşmeler yapılmış ve söz konusu duvar yazıları ve yazılı taşlar fotoğraflanmıştır. Duvar yazıları incelenmiş ve sekiz gruba ayrılmıştır. Bu duvar yazılarında askerliğin önemi, süresi, gurbet, ayrılık, sitem, vasiyet, aşk gibi pek çok konuya yer verildiği görülmektedir. Yazıların yanı sıra basit çizimler de dikkat çekmektedir. Ayrıca Dirgeme mahallesinde bulunan bir Eren mevkiinde yine askere giden gençler tarafından yazılmış üst üste bırakılmış pek çok yazılı taş da tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Halk kültürü, askerlik, asker, duvar yazıları, grafiti, Muğla.

Abstract

Human beings have tried many ways to express themselves from past to present; they have brought the painting and writing adventure starting on the walls of the cave up to today with various tools and developments such as the invention of the writing, the discovery of the printing press, the visual media depending on technological developments and the internet.

* Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Muğla- Türkiye.
Elmek: umraldeveci@gmail.com
ORCID:

Graffiti is one of the oldest tools for expressing oneself and still keeps up-to-date with its own name. In the context of folk culture, many practices performed from the beginning to the end of the process of going to the military service, which is particularly considered as one of the transition periods of men, constitute the subject of folklore. In the study conducted in three neighborhoods of Mentese District of Mugla, it was observed that young people shared their feelings and thoughts through graffiti before going to military service. People related to the subject were interviewed and graffiti and written stones within the scope of the object of this study were photographed. Graffiti were analyzed and divided into eight categories. It is seen that many subjects as the importance and duration of military service, homesickness, separation, reproach, testament and love are mentioned in these graffiti. Besides the writings, simple drawings also attract attention. In addition, many written stones piled on each other were also detected, written by the youth going to military service in the shrine in Dirgeme neighborhood.

Key Words: Folk culture, military service, soldier, graffiti, Muğla.

Giriş

İnsanoğlu yaşamı boyunca duygu ve düşünceleri ifade edecek ve onları kalıcı kılacak pek çok yol bulmuştur. Bunlardan bir tanesi de duvar yazılarıdır. Duvar yazılarının geçmişi çok eskilere kaya resimlerine kadar dayanmaktadır. Orta Asya coğrafyasında geçmişten günümüze kaya resimlerinin izlerini süren Servet Somuncuoğlu'nun ifadesiyle yazının şekillenmesi oluşması ve icadından önceki çağlarda insanlar genellikle kayalar üzerine çeşitli biçimlerde işledikleri resimlerle, birbirleri ile ya da gelecek kuşaklarla iletişim kurmaktaydılar araştırmacılar tarafından "Petroglif" olarak adlandırılan bu resim ve damgalar bir bakıma insanlığın ilk izleri ve entelektüel arayışlarıydı (Somuncuoğlu 2008: 19). Sözlü kültürlerde toplumun ortak malı olan hazır kalıplar ve yoğun biçimlendirmeler, yazının icadı ile birlikte yazılı kültürün üstlendiği görevlerden olmuştur, aynı zamanda bunlar deneyimlerin zihinsel düzenlenişinin ve düşünce tarzlarının da taşıyıcılığını üstlenmişlerdir (Ong, 1995: 51). Bu kalıp ifade edişlerin izleri çeşitli biçimlerde bugüne dek taşınmıştır. Örneğin; yazı ile ilgili araçların çoğalmasına ve dijital teknolojik gelişmelere rağmen günümüzde duvar yazıları hala varlığı korumaktadır. Kaya resimlerindeki işlevleriyle birebir aynı olmasa da doğrudan ve açık iletişim kurma, görünür olma çabasıyla ortak duygu ve düşüncelerin ifadesi olarak kalıplaşmış düşünceler, düşünme tarzlarını içeren yazılar bugün de duvarlarda yerini almaktadır.

Graffiti de duvar yazıları ve resimler yoluyla kendini ifade etme uygulaması olarak tanımlanmaktadır. İtalyanca 'graffito' sözcüğünün çoğul formu olan graffiti, çizmek, karalamak anlamına gelmekte olup hem dilbilimsel hem de içerik açısından duvar resmi olan 'sgraffito' sözcüğüyle ilişkilidir. Sözcüğün yaygın İngilizce kullanımı 'resmi olarak onaylanmamış ve büyük ölçüde istenmeyen halka açık herhangi bir alandaki yazıları' ifade etmektedir (Toy vd., 2018:1152).

Graffitinin geçmişi, mağara duvarlarına çizilen resimlerle ilgi kurularak ilkçağa kadar dayandırılırken, 4. ve 5. yüzyıllarda [Pompei](#)'deki duvar yazılarının ve Eski Mısır dönemindeki insanların geçtikleri yerlerde duvar ve kayalara çizdikleri, kazıdıkları şekil ve yazılarla bıraktıkları mesajları graffiti saymak gerektiği de ileri sürülmektedir. Graffitinin günümüzdeki anlamı ve işleviyle ana çıkış noktası 1940'lı yıllara II. Dünya Savaşına tarihlendirilmektedir. Siyasi ayağı da bulunan Graffiti akımı, Almanya'yı Doğu ve Batı şeklinde ikiye bölen [Berlin Duvarı](#)'nın her iki yanı protest kişilerce yazı ve [sloganlarla](#) boyanması ve 1960'lı yıllarda ABD'de politik grupların görüşlerini duyurmak için bu yöntemi tercih etmesi sonucu şekillenerek, gençlerden oluşan sokak

çetelerinin, kendi denetimleri altındaki alanları belirlemek için duvar yazılarını kullanmasına yol açmıştır (Meriç 2017:149). Sonraları bağımsız bireylerin grafitiyi sosyal içerikli iletiler dışında bireysel seçimleri de yansıtmaya yarayan araç olarak kullanmaları grafitileri renklendirmiştir. Duvarlara fırçalarla, sprey boyalarla uygulanan grafitiler, 1970'lere doğru şehir duvarlarından metro duvarlarına sıçramış, bu görsel uygulama, sonraları ABD'nin hemen hemen tümüne daha sonra da hip-hop akımıyla tüm dünyaya yayılmasına sebep olmuştur. Çoğu alt gelir grubuna mensup Amerikalıların 'biz de buradayız' mesajı vermek için ortaya çıkardığı bir nevi isyan formu olarak değerlendirilmiştir (Kuru 2016: 1648).

Grafiti uygulamalarına zamanla "tag" denilen ve uygulayıcının imzasını işaretleyen semboller, ilgi çekici resimler, sayılar, logolar eklenmiş kullanılan harflerin boyutları büyümüş, harflerin içleri çeşitli desenlerle bezenmiş ve boyanmıştır. Kişisel yazım tarzları, kişisel renk kullanımlarıyla iyice öznelleşen bazı grafiti örnekleri giderek kaligrafik sanatın bir parçası olmuşlardır. Grafitinin Avrupa'dan Türkiye'ye taşınmasında Almanya'dan Türkiye'ye dönen gurbetçi ailelerin genç üyelerinin etkisi olduğu düşünülmektedir¹. Ayrıca küreselleşen dünyada televizyon, sosyal medya gibi iletişim araçlarının ve dijital platformların bu anlamdaki katkılarını da göz ardı etmemek gerekmektedir.

Günümüzde özellikle etnik ve kültürel kökenli grupların yoğun olarak bulunduğu şehirlerde mesaj verme amacı taşıyan politik içeriği olan çok kişiye ulaşmak için herkesin görebileceği şekilde yazılan, paraflar, bireysel sloganlar ya da cümlelerin değişik formlar aracılığıyla çoğunlukla duvar, kaldırım gibi yüzeylere aktarılmasıyla yapılan grafiti çalışmaları teknik anlamda sanat olarak kabul görülürken illegal olanlar ise vandallık olarak nitelendirilmektedir (Erdoğan, 2009: 34). Konuyla ilgili yasal düzenlemelerin yapılmamış olması ve özellikle de tarihi eserlerin, özel konut ve yerlerin rastgele grafiti zemini olarak boyanması tepkilere yol açmıştır, bu sebeple de vandalist uygulamalar olarak kabul edilip yasal işlemlere konu olmuştur.

Gözetim toplumuna geçiş ve caydırıcı önlemler nedeniyle sokak kameralarının yayılması grafitinin kendini yeni baştan yaratmasına neden olmuş ve grafiti sonraları kitlesel mesajlar ulaştırmak yerine, yalnızca kendi alt kültürüne mensup ya da bu kültüre sempati duyan insanların birbirleriyle iletişim kurduğu daha içsel bir forma evrilmiştir. Ancak hala bağlı olunan bir takım sosyal ve politik kodların varlığını sürdürdüğü söylenebilir (Kuru 2016: 1648). Hangi adlarla, hangi tarihsel gelişim süreçleri ve akımlarıyla açıklanırsa açıklansın "duvar yazıları" gerçeği, dünden bugüne varlığını korumaktadır. Bugün de duvar yazılarına değişik yerlerde, politik duvar yazıları, toplumsal ve bireysel protest tavır içeren duvar yazıları vb. biçimlerde rastlamak mümkündür.

Bu çalışmaya konu olan duvar yazıları askere gitmeden önce gençlerin evlerinin duvarlarına bıraktıkları mesajları içermektedir. Sosyal bir varlık olarak insan, doğası gereği toplum içerisinde değişik sosyal ortamlara tabii olarak yaşamını sürdürür. Özellikle Anadolu kültüründe kişinin çocukluktan yetişkinliğe, birey olmaktan aile olmaya bir başka deyişle bireysellikten toplumsallığa geçişi olarak da tarif edilen "doğum, diş hediği, sünnet, askerlik, evlilik, ölüm, çıraklık, kalfalık, ustalık" gibi dönemleri, hayatın safhalarını ve meslekî uzmanlaşmayı da içine almaktadır. Halk

¹ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Graffiti>

kültüründe “Geçiş dönemi” diye ifade edilen bu sosyal değişiklikler bireyin ‘tanımlanmış bir durumdan başka bir duruma geçişi’ olarak da adlandırılmaktadır (Çobanoğlu,2000:160; Günay, 1995: 2).

Askerlik de erkeklerin yaşamındaki geçiş dönemlerinden biridir. Genç erkeklerin hayatlarındaki en önemli dönüm noktalarından biri olan askerlik süreci onları ve çevrelerini pek çok açıdan etkilemektedir. Bir yandan “peygamber ocağı” olarak kabul edilen askerliğin kutsallığı, vatana millete yapılan önemli bir hizmet, bir değer olarak görülmesi askere giden gençler ve çevreleri tarafından övünç kaynağı iken öte yandan “kapının ardı gurbet” diyen bir milletin aile fertlerinden birinin evden uzaklaşma düşüncesi hüznü ve ayrılık acısını da beraberinde getirmektedir. Halk kültürü bağlamında askerlikle ilgili tespitleri ve yazıları bulunan Doğan Kaya’nın ifadesiyle askerlik devresi erkekler için ömür boyu unutamayacakları anılarla doludur ve ayrı karakterlerde ayrı terbiye almış ayrı bölgelerin insanların, birlikte tuttıkları nöbetler, aldıkları eğitimler, şahit oldukları olaylar, uygulamalar, denetlemeler devamlı hatırlanır, anlatılır ve kolay kolay unutulmaz. Dolayısıyla askerlik erkeklerin yaşamlarının belki de en renkli devresini oluşturur (Kaya 1976: 17-23). Böylesi özel bir dönemin erkeklerin ve çevrelerinin hayatında önemli bir yer tutması kaçınılmazdır. Askere uğurlama, başlı başına önem arz eden bir kültürel olgu olarak Türk insanının güçlü geleneklerinden birdir.

Anadolu’da çoğunlukla birbirine benzer adetlerin askere uğurlama esnasında gerçekleştirildiği görülmektedir: Askere gitmeden en az on beş gün önce akrabalarla, arkadaşlarla, komşularla vedalaşma, büyüklerin ellerini öpme helallik dileme, büyüklerin de gençlere asker harçlığı ve askerlik esnasında kullanabilecekleri hediyeler vermeleri, asker uğurlama yemeklerinin ve askerlerin ellerine, parmaklarına kına yakılarak vatana adanmasının sembolize edildiği asker kına gecelerinin düzenlenmesi bunlara örnek olarak verilebilir.

Askerlik, eskiden genellikle köyünden, kentinden, ailesinden hiç ayrılmamış 20’li yaşlardaki gençlerin ailelerinden ve ortamlarından uzaklaştıkları belirli bir disiplin içinde eğitimden geçtikleri ve kendilerini gerçekleştirmeye çalıştıkları bir dönem olarak hayatlarını ileriye dönük olarak da etkilemiştir. Dolayısıyla askerlik süreci bir nevi “erginlenme süreci” olarak da görülmektedir². Erkeklerin hayatlarının sonuna kadar arkadaşlarına, dostlarına, çocuklarına, torunlarına aktaracakları bir yaşanmışlık olan askerliğin anlatmaları da zengin olacaktır. Halk kültürüne konu olan ve sözlü ve yazılı kültür ortamlarında üretilen ve aktarılan askerlikle ilgili anlatmalar, maniler, türküler, ağıtlar, fıkralar, özdeyişler, argo sözler, mektuplar, asker defterleri, fotoğraf arkaları, âşık destanları, gazetelerin şiir köşeleri gibi ürünler üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Askerlikle ilgili kültürel ürünler oluşum ve aktarım bağlamı açısından sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarında üretilmeye ve yaşatılmaya devam etmektedir (Fidan 2016: 979-983).

Bu çalışmaya konu olan asker duvar yazıları sadece Muğla/Menteşe bölgesinde değil Anadolu’nun başka yörelerinde de bulunmasına rağmen bugüne dek bu konuyla ilgili herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu makalede asker duvar yazılarına dikkati çekmek ve değerlendirmek amacıyla Muğla-Menteşe yöresindeki üç mahallede yoğunluk gösteren duvar yazıları ele alınmıştır.

²Askerlikte erginlenme için bkz. Abalı İsmail, "Günümüzdeki Bazı Sosyal Gruplarda Erginlenme Üzerine Düşünceler". *Ulakbilge*, Cilt 4, Sayı 74.7 (2016): 25.

Menteşe İlçesi Asker Duvar Yazıları

Askerlik ve asker uğurlama gelenekleri bağlamında duvar yazılarının Anadolu'da bazı yörelerde hali hazırda canlılığını koruduğu görmekteyiz. Sosyal medyaya yansımış fotoğrafları da bulunan³ bu uygulamanın örneklerini Muğla'da da tespit ettik (Fotoğraflar: 1-39). Muğla İli Mentese İlçesi'ne bağlı olup önceden köy statülerinde olan ancak Muğla'nın büyükşehir ilan edilmesinden sonra mahalleye dönüştürülen Doğan köy, Yenice ve Dirgeme köylerinde/mahallelerinde yoğun olarak rastladığımız bu gelenekle ilgili olarak 2009-2015 yılları arasındaki saha çalışmalarımızda 80 civarındaki duvar yazısını fotoğrafladık. Bu yazımızda da fotoğrafladığımız duvar yazılarını konularına göre tasnif ettik, ayrıca bu gelenekle ilişkili olarak Dirgeme (şimdiki adıyla Akkaya) mahallesindeki bir Eren mahallinde taşlara yazılarak ve tarihlendirilerek bırakılmış pek çok asker yazısını ve orada gerçekleştirilen pratikleri de yazımıza dâhil ettik. Bazıları birbirinin aynısı ya da benzeri olan bu duvar yazıları eldeki malzemeler dikkate alınarak konularına göre sınıflandırıldı ve fotoğraflarla örneklendirildi. Sekiz alt başlıkla sınıflandırılan asker duvar yazıları;

Askerliğe Gönderme Yapan Duvar Yazıları:

Bu tür duvar yazılarında özellikle askere gidiş, askerliğin önemi ve orada geçirilecek süre (12 ay, 18 ay, 6 ay, 550, 460 gün gibi) vurgulanmaktadır. Ayrıca askerliğin kutsallığı, vatanın her şeyden üstün tutulduğu ve uğruna ölünebileceği gibi göndermeleri olan duvar yazılarının da varlığı dikkat çekmektedir (Fotoğraflar:9-12).

"Söz konusu vatansa gerisi teferruattır, Vatan sağ olsun, Kütahya Mehmet"

"Gidiyorum vatan için."

"Gidip de dönmek var, dönüp de görmemek var, Sivas 93/4"

"Aradığımız kişiye şu anda ulaşamıyoruz. Lütfen 460 gün sonra tekrar deneyiniz."

"Bir gün gelecek bir gün bitecek. OGUZ 92/4 Erzincan"

"O şimdi asker. OGUZ 92/4 Erzincan"

"Hani hayat üç gündü nerden çıktı 460! Param yok bedelli için okuyamadım kısa dönem."

"1 Sene ayrı kalmak dileğiyle"

"92/4 Hey... Millet 15 ay sonra görüşmek üzere, 91/3"

"Elveda, sayılı gün çabuk biter" v.b.

³Örnekler için Bkz.

<https://eskiyuregil43.tr.gg/Asker-Eglencesi.htm>,

<https://www.flickr.com/photos/gumusca1/4618746968>,

<http://www.haberiyakala.com/etiket/t%C3%BCrk%20askeri%20duvar%20yaz%C4%B1lar%C4%B1>

Yaşa Gönderme Yapan Duvar Yazıları:

20 yaşında askere gittikleri vurgulayan yazılardır (Fotoğraflar:13-17).

"20 yılın çilesini çektim 15 ayın lafı mı olur. ŞAHİN 93/1"

"20 yıl ben oynadım 15 ay kaderim oynasın ÖZDEMİR"

"20 yıllık film (1) sene tatilde"

Vasiyet Bildiren Duvar Yazıları:

Bu duvar yazılarında kutsal bir emanet olarak vatani sahiplenen gençlerin özellikle mahallenin ya da köyün kızlarını geride kalanlara emanet ettiği yazmaktadır. Bazı duvar yazılarında ise gençlerin köy halkından ve büyüklerinden utandıkları için kendi aralarında 'kızlar' sözcüğünü 'kediler ya da keklikler' diye şifreledikleri görülmektedir. Bu duvar yazılarında, dışardan gelecek çeşitli tehlikelerden mahallenin kızlarını koruma ve kollama görevini geride kalan genç arkadaşlarına bıraktıkları, emanet ettikleri ifade edilmektedir (Fotoğraflar:18,19).

"Vatan bana, ben Allah'a, kızlar da size emanet. GÖKHAN 89/4"

"Vatan bize kediler size emanet MEHMET 93/2"

"Keklikler bitmesin... Kemal Abi, Şeref Abi, K.B." vb.

"Ağlama ANAM, Mehmet 83/4, Sivas- GÜLE GÜLE"

Aşk Sözleri İçeren Duvar Yazılar:

Aşk sözleri içeren duvar yazılarında en çok unutulmak korkusunun vurgulandığı görülmektedir. Ayrıca sevgilinin gözlerinin güzelliği, özlem ve ayrılık acısı ifade edilirken sevgiliye geri dönüleceği de vaat edilmektedir (Fotoğraflar:20-26).

"Güller elinde açsın mutluluk hep seni bulsun ama beni unutturmasın. MEHMET 93/2"

"Seni sensiz yaşamak en kötü kader olsa gerek. Bu ayrılığa dayanır mı yürek. AYKUT 93/1"

"460 gündün değil beni unutmandan korkuyorum. Çılgın Topçu. OGUZ 92/4 Erzincan"

"En güzel gözler şafak atan gözler. ŞAHİN 93/1"

"Vatan için gidiyorum senin için geri döneceğim."

"Bedenim buradan uzaklaşsa da gönlüm seninle, Osman Öztürk"

"Bedenim buradan uzakta da olsa kalbim sevenlerimle olacak, Mustafa Arslan, 71/-"

"Öyle mahzun durduğuma kanma sakın, tezkerem 360 olsa da firarım yakın, Sivas" v.b.

Övünç ve Meydan Okuma İçeren Duvar Yazıları:

Bu grupta yer alan asker duvar yazılarında özellikle havacı, bahriyeli ve topçu olarak askerlik yapmanın övünç vesilesi olduğu ve askere gidecek gencin hangi askeri sınıfa seçildiğinin bilgisinin de böylelikle paylaşıldığı görülüyor. Ayrıca "kartal, baba, kral, çılgın" gibi sıfatların da meydan okuma ve övünme amaçlı kullanıldığı tespit edildi. (Fotoğraflar:27-33).

"Her ananın oğlu asker olur ama her kızın sevdiği havacı olmaz. 92/4"

"Komando olup dağlarda titreyeceğime topçu olarak dağları titretirim. Çılgın Topçu. OGUZ 92/4 Erzincan"

"Eğer bir gün şafağım için doğacak güneş dağdaki teröristin sırtını ısıtacaksa o güneş hiç doğmasın, Hasan Şimşek, 94/2"

"Bahriyeli değiliz ki her limanda sevgilimiz olsun, jandarma değiliz ki..... her gün olayım."

"Bırak da uçalım havacıyız be güzelim, Kayseri Kartalı, Okan, 91/3"

"Ağaç kırılır dalı kalır baba gider namı kalır 94/2 Krallar"

"Yollar gidişime kızlar duruşuma hasta,94/3"

"Çılgın Tertipler OKAN SALİH TOLGA" vb.

Resimli Asker Duvar Yazıları:

Duvar yazılarıyla beraber kimi zaman basit çizimlerinde duygu ve düşüncelerini desteklemek amaçlı kullanıldığı görülmekte. (Fotoğraflar:34,35)

Köpek ve kemik resmi

Kalp resimleri (askere gitmeden önce sevgili için çizip bırakılan resimler)

İçki şişesi ve bardak resmi (Bir süreliğine içki içmeye ara verdiğini belirtmek üzere çizilen resimler)

Gülen surat...

Af ve Özür Sözleri İçeren Duvar Yazıları:

Gençlerin büyüklerinden habersiz gece evlerinin, komşu evlerin ya da iş yerlerinin duvarlarına yazdıkları yazılardan dolayı bir nevi özür mahiyeti taşıyan sözlerin de yer aldığı duvar yazıları da dikkati çekmektedir. (Fotoğraflar:36)

Kızma Baba!

Usta Kızma!

Yer Bildiren Asker Duvar Yazıları:

Hemen hemen tespit edilen tüm duvar yazılarında askere gidecek gencin adı ile birlikte askerlik yapacağı şehrin adının birlikte yazıldığı hangi sınıfa seçildiğinin ve kaçınıcı tertip olduğunun da belirtildiği bu duvar yazılarında gencin nereye askere gideceğinin duyurusu da yapılmış oluyor (Fotoğraflar:37,38).

"Sabri: Bilecik Merkez, Kemal: Manisa Kırkağaç, Okan: İzmir Yeni Foça, Nazmi: Hatay İskenderun, Hasan: İzmir Bornova"

"İzmir Gaziemir 93/1" vb.

Söz konusu duvar yazılarının bazılarındaki şiirsellik ayrıca üzerinde çalışılması gereken ve başka bir makaleye konu olabilecek özelliktedir: "Komando olup dağlarda titreyeceğime, topçu olup dağları titretirim" veya "En güzel gözler, şafak atan gözler"

örneklerinde olduğu gibi. “Öyle mahsum (masum) durduğuma kanma sakın, tezkerem 360 olsa da firarım yakın”, “Seni sensiz yaşamak en kötü kader olsa gerek. Bu ayrılığa dayanır mı yürek.”, “Aramasın o gözler o şimdi asker” gibi duvar yazılarında da kafiye kullanılarak şiirselliğin sağlandığı görülmektedir. Ayrıca duvar yazıları arasında “Eğer bir gün şafağım için doğacak güneş dağdaki teröristin sırtını ısıtacaksa o güneş hiç doğmasın” gibi kahır yüklü ama vatan için yapılan fedakârlığı anlatan cümlelerin varlığı da dikkat çekmektedir.

Askere Gitmeden Önce ve Döndükten Sonra Uğranılan

Eren Mahalli ve Oradaki Yazılı Taşlar

Dirgeme/Akkaya mahallesinden Yeşilyurt/Pisi mahallesine giden yol üzerinde yer alan eski mezarlıkta bir Eren’in makamı bulunmaktadır. Mahalle sakinlerinin yıllardır çeşitli vesilelerle -yağmur duası, aşure ayında aşure pişiriminin yapılması gibi- bu Eren’i ziyaret ettikleri dileklerinin ve isteklerinin gerçekleşmesi için kurban kestikleri bilinmektedir (K1,K2,K6). Eren mahallinde bu amaçla kullanılan derme çatma ocaklar ve ateş yakılan yerler de dikkat çekmektedir. Civardaki -beşkardeş oldukları söylenen- Erenler (Hacı Mehmet efendi, Sül efendi, Sinan efendi, Koç Kudan efendi, Pisili hoca) hakkında bilgiler ve çeşitli rivayetler varken bu mezarlıkta yatan ve varlığı çok eskilere dayandırılan Eren’in kim olduğu hakkında henüz hiç bilgiye ulaşılamamıştır. Kaynak kişilerin ifadesiyle bu Eren’in makamının bulunduğu yerdeki ağaçlar kesilmez. Eren mahalline başörtüsü, para, saç, çaput gibi çeşitli nesnelere bırakılarak dilek dilenir (K.7).

Askere Gitmeden Önce Yapılan Uygulamalar

Halk oradaki büyük mezarda bir Erenin yattığına çok eskiden beri inanmaktadır. Yıllardır uygulanan ve günümüze kadar taşınan gelenekle askere gidecek gençler bu makamı aileleri, arkadaşları ile ziyaret edip dua ederler, bir ağaca bayrak asarlar, adak adarlar, bir taşa adlarını, tertiplerini, gidecekleri şehri, kimi zamanda duygularını düşüncelerini ifade eden cümleleri boya ile ya da kazıyarak yazıp önceden yazılmış taşların üzerine bırakırlar. Ayrıca o ziyaret esnasında Eren makamından emaneten küçük bir taş alırlar ve bu taş gençler askerden dönene kadar annelerinin ya da eşlerinin çeyiz sandıklarında saklanır. Kendi köylerinde ya da mahallerinde genellikle beyaz kireç badanalı evlerin, işyerlerinin, ağılların, bahçe duvarlarının üzerine yine adlarını, tertiplerini, gidecekleri şehri, iletmek istedikleri mesajları, kimi zamanda duygularını düşüncelerini ifade eden cümleleri yazıp bırakırlar. Bu yazılar aileleri, ustaları ve mahalleli tarafından onlar askerden dönene kadar muhafaza edilir.

Söz konusu Eren mevkiinde bugün hala üst üste bırakılmış yüzlerce yazılı taş görmek mümkündür. Bugün 79-83 yaşlarında olan yörenin yaşlıları ile yapılan görüşmelerde taşa yazı yazıp bırakmanın kendilerinden önce adet haline geldiğini askere giderken taşlara adlarını, tertiplerini ve gidecekleri yerleri yazıp bıraktıklarını bu taşların üzerine de oğullarının, torunlarının yazılı taşlar bıraktıklarını ifade etmişlerdir (K1, K3, K4, K5). Bazı taşların üzerinde 1971 tarihi hala görülmektedir. Yörenin yaşlıları eskiden duvarları boyamak ve üzerlerine yazı yazmak için kireç, çivit gibi doğal boya malzemelerinin kullanıldığını, pıynar, menengiç gibi çalılırların da dövülerek lif lif hale getirilmesiyle boya fırçası yapıldığını aktarmışlardır. Bugün bu işlem genellikle plastik boya ya da sprey boyalarla ile gerçekleştirilmektedir. (K8, K9). Bugün taşların birçoğunun boyası ve yazıları da doğa koşullarının etkisiyle kaybolmuş ya da kaybolmaya yüz tutmuştur, birçoğunun üstü yosun bağlamıştır.

Askere Gidiş, Akraba ve Komşu Ziyaretleri

Anadolu'nun birçok yerinde rastlandığı gibi bu yöreye ait asker uğurlama gelenekleri arasında ailenin ekonomik durumuna göre askere gitmeden önce eşi dostu ziyaret etme, eş dost tarafından harçlık ve hediye verilmesi, mevlit okuma, yemek verme, kına gecesi, eğlence gecesi adı altında geceler düzenleme, konvoyla gezmeye çıkma gibi adetlerin devam ettiği görülmektedir. Ayrıca askere gidecek genç/gençler otobüse bindirilirken hep birlikte İstiklal marşı okunmakta, otogarda davul zurna eşliğinde (Muğla'da zeybek) oynanmakta ve arkadaşlarının ısrarlarıyla özellikle de celp dönemlerinde şoförden otobüsü kendi etrafında üç kez döndürülmesi istenmektedir. Araştırma yaptığımız bu yörelerde ayrıca askere giden gencin evine bayrak asıldığı genç askerden dönünceye kadar bayrağın indirilmediği, evinin bahçe kapısının dönünceye kadar kilitlenmediği, askere uğurlanan gencin arkasından 'sağ salim su gibi yağ gibi gidip gelsin' diye su ve zeytinyağı döküldüğü de aktarılmaktadır (K3, K5)

Askerlik Dönüşü Eren Ziyareti

Askere giden genç sağ salim dönünce mahallede köyde anonlar edilip köy ya da mahalle halkı duaya çağrılır, onlarla birlikte yeniden Eren makamı ziyaret edilir emaneten alınıp o gelinceye kadar çeyiz sandığında muhafaza edilen taş yerine bırakılır, adanmış adak (genellikle oğlak) kesilir hemen orada yakılan ateş ve kurulan ocaklarla adak pişirilir gelen davetlilerle birlikte orada tüketilir. Adak eti oradan herhangi bir yere asla taşınmaz, götürülmez (K1, K4).

Yapılan araştırmalarımız göstermektedir ki askere gitmeden önce duvarlara ve taşlara yazı yazma geleneği dünden bugüne -boya, fırça gibi araç gereç seçimlerinde değişim geçirse de- hala canlılığını korumaktadır. Aileleri ve hatta yaşadıkları mahalle için de önemli olan gençlerin bu ayrılık süreci, dayanışma, hoşgörü içerisinde hep birlikte yaşanmaktadır. Askere giden gençler vatan borcunun tamamlayıp dönünceye kadar sadece ailelerinin değil, o mahallenin, beldenin, köyün her ferdinin evladır, onların geride bıraktıkları bu emanetler onlar dönünceye kadar korunur.

Sonuç

Erkekler için önemli geçiş ve erginlenme dönemlerinden olan askerlikle ilgili olarak halk kültürü içinde pek çok adet ve pratik vardır. Bunların bir kısmı yöresel, bir kısmı dini bir kısmı ise kişiseldir. Asker uğurlama, karşılama adları altında gerçekleştirilen bu geleneksel adet ve pratikler yörelere göre farklılar gösterebilir. Ama temel olgu askere gidecek gencin motivasyonunu yükseltmektir. Bunlardan biri o yörenin kutsal atfedilen eren ve yatırları ziyaret etmek sağ salim gidip gelmesi, vatana millete hayırlı olması için dua etmek, kimi zaman da bu bölgelerde kurban kesmektir. Askere gidecek gençler de askerlikle ilgili duygu ve düşüncelerini askerlik öncesinde, askerlik esnasında ve sonrasında çeşitli yollarla paylaşırlar.

Muğla ili Mentese ilçesi Doğan köy, Yenice, Dirgeme/Akkaya mahallerinde 2009 tarihinden bu yana farklı zamanlarda yapılan saha çalışmalarında askere gidecek gençlerin askerlik, askerlik süreleri, yaşları, sevdaları, özlemleri ile ilgili düşüncelerini, meydan okumalarını, övünmelerini, vasiyetlerini, gittikleri yerleri, devrelerini köylerindeki mahallelerindeki evlerin, ahırların bahçe duvarlarının üzerine renkli boya ile yazarak paylaştıkları tespit edilmiştir. Bu duvar yazıları genellikle gençler askerden

dönene kadar korunmakta sonrasında gencin kendisi, ailesi ya da mahalli kurumlar bu duvar yazılarının üzerini beyaz badanayla kapatmaktadırlar.

Ayrıca Dirgeme/Akkaya köyünün eski mezarlığında bulunan bir Eren'in makamında duaya giden gençlerin adlarını, duygularını, devrelerini, askere gidecekleri yerlerin isimlerini, tarihlerini taşlara yazıp orada bıraktıkları görülmektedir. Bu mevkideki yazılı pek çok taş yosun bağlamış, birçoğunun boyası ve yazıları doğa koşullarının etkisiyle kaybolmuş ya da kaybolmaya yüz tutmuştur. Ancak silinmemiş tarihlendirmelerden taşlara yazılan yazıların eskiliklerini saptamak mümkündür.

Askere giden gençlerin bazı duvar yazılarında şiirselliği hem duygusal boyutta hem de biçimsel olarak yakaladıkları ve böylece kendilerini daha etkili bir şekilde ifade etmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu yöredeki gençlerin büyük bir çoğunluğu askere giderken duygularını düşüncelerini herkes ile paylaşmak, "gidip de dönmek var" düşüncesinin de etkisiyle arkalarında bir iz bırakmak amacıyla yıllardır hala aynı canlılıkta ve aynı heyecanla bu geleneği sürdürmekte oldukları görülmektedir. Yaşlıların çok daha eskilere tarihlendirdiği bu geleneğe bu yörede bizlerde yaklaşık 20 yıldır tanıklık etmekteyiz.

Sonuç

Erkekler için önemli geçiş ve erginlenme dönemlerinden olan askerlikle ilgili olarak halk kültürü içinde pek çok adet ve pratik vardır. Bunların bir kısmı yöresel, bir kısmı dini bir kısmı ise kişiseldir. Asker uğurlama, karşılama adları altında gerçekleştirilen bu geleneksel adet ve pratikler yörelere göre farklılar gösterebilir. Ama temel olgu askere gidecek gencin motivasyonunu yükseltmektir. Bunlardan biri o yörenin kutsal atfedilen eren ve yatırları ziyaret etmek sağ salim gidip gelmesi, vatana millete hayırlı olması için dua etmek, kimi zaman da bu bölgelerde kurban kesmektir. Askere gidecek gençler de askerlikle ilgili duygu ve düşüncelerini askerlik öncesinde, askerlik esnasında ve sonrasında çeşitli yollarla paylaşırlar.

Muğla ili Mentеше ilçesi Doğan köyü, Yenice, Dirgeme/Akkaya mahallerinde 2009 tarihinden bu yana farklı zamanlarda yapılan saha çalışmalarında askere gidecek gençlerin askerlik, askerlik süreleri, yaşları, sevdaları, özlemleri ile ilgili düşüncelerini, meydan okumalarını, övünmelerini, vasiyetlerini, gittikleri yerleri, devrelerini köylerindeki mahallelerindeki evlerin, ahırların bahçe duvarlarının üzerine renkli boya ile yazarak paylaştıkları tespit edilmiştir. Bu duvar yazıları genellikle gençler askerden dönene kadar korunmakta sonrasında gencin kendisi, ailesi ya da mahalli kurumlar bu duvar yazılarının üzerini beyaz badanayla kapatmaktadırlar.

Ayrıca Dirgeme/Akkaya köyünün eski mezarlığında bulunan bir Eren'in makamında duaya giden gençlerin adlarını, duygularını, devrelerini, askere gidecekleri yerlerin isimlerini, tarihlerini taşlara yazıp orada bıraktıkları görülmektedir. Bu mevkideki yazılı pek çok taş yosun bağlamış, birçoğunun boyası ve yazıları doğa koşullarının etkisiyle kaybolmuş ya da kaybolmaya yüz tutmuştur. Ancak silinmemiş tarihlendirmelerden taşlara yazılan yazıların eskiliklerini saptamak mümkündür.

Askere giden gençlerin bazı duvar yazılarında şiirselliği hem duygusal boyutta hem de biçimsel olarak yakaladıkları ve böylece kendilerini daha etkili bir şekilde ifade etmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu yöredeki gençlerin büyük bir çoğunluğu askere giderken duygularını düşüncelerini herkes ile paylaşmak, "gidip de dönmek var" düşüncesinin de etkisiyle arkalarında bir iz bırakmak amacıyla yıllardır hala aynı

canlılıkta ve aynı heyecanla bu geleneği sürdürmekte oldukları görülmektedir. Yaşlıların çok daha eskilere tarihlendirdiği bu geleneğe bu yörede bizlerde yaklaşık 20 yıldır tanıklık etmekteyiz.

Kaynaklar

- Abalı, İ. (2016). Günümüzdeki Bazı Sosyal Gruplarda Erginlenme Üzerine Düşünceler. *Ulakbilge*, Cilt 4, Sayı 7, s.19-30.
- Balkır, N. Kuru, A.Ş. (2016). Sokak Sanati Ve Grafitinin Pedagojik Bir Yöntem Olarak İşlerliği. *idil*, 5 (26), s.1645-1658.
- Erdoğan, G. (2009). *Kamusal Mekânda Sokak Sanatı: Grafiti İstanbul, Beyoğlu, Yüksek Kaldırım Sokak İncelemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Çobanoğlu, Ö. (2000). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Fidan, S. (2016). Kültür Ortamlarında Asker Folkloru. (29Eylül-1Ekim) *Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı*. Ankara: Hacettepe Yayınları:2, ISBN:978-975-491-439-9,s. 977-983.
- Günay, U. (1995). Ritüeller ve Hıdırellez. *Milli Folklor*, S. 26, s.2-3.
- Kaya, D. (1976). Asker Mektupları. *Sivas Folkloru*, III (36), s. 17-18, 23.
- Meriç, Övünç (2017). Duvardaki Şen Direniş: Graffiti Başka Bir Dünya Tahayyülü Sunabilir mi? *Intermedia International e-Journal*, Spring -June -4(6).
- Ong, W. J. (2003-1995). *Sözlü ve Yazılı Kültür-Sözün Teknolojileşmesi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Somuncuoğlu, S. (2008). *Sibirya'dan Anadolu'ya Taştaki Türkler*. İstanbul: Güngör Matbaacılık Ltd.Şti.
- Toy, E., & Görgülü, E. (Nisan 2018). Kamusal Alanda Sanat Uygulamalarına Bir Örnek: Mural İstanbul. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Cilt: 11 Sayı: 56.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Graffiti>

<https://eskiyuregil43.tr.gg/Asker-Eglencesi.htm> (Erişim tarihi:08.05.2019)

<https://www.flickr.com/photos/gumusca1/4618746968> (Erişim tarihi:08.05.2019)

<http://www.haberiyakala.com/etiket/t%C3%BCrk%20askeri%20duvar%20yaz%C4%B1lar%C4%B1>(Erişim tarihi:08.05.2019).

Kaynak Kişiler

- K1-** Hüseyin Kaya, 77 yaşında, 4.sınıftan ayrılmış, çobanlık, çiftçilik, Dirgeme/Akyaka mahallesi. Görüşme Tarihi:19.07.2019.
- K2-** İbrahim Öztürk, 79 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçilik, hayvancılık, Dirgeme/Akyaka mahallesi. Görüşme Tarihi:19.07.2019.
- K3-** Zeyyat Erdeniz, 66 yaşında, lise mezunu, Yerkesik mahallesi. Görüşme Tarihi:19.08.2019.
- K4-** Şevki Karataş, 83 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Yerkesik mahallesi. Görüşme Tarihi:19.07.2019.
- K5-** Nail Ekiz, 83 yaşında, ilkokul 3. Sınıf terk, dülger, Yerkesik mahallesi. Görüşme Tarihi:19.07.2019.
- K6-** Memiş Kaya, 74 yaşında, ilkokul mezunu, Dirgeme/Akyaka mahallesi. Görüşme Tarihi:19.07.2019.
- K7-** Kemal Demircan, 68 yaşında, ortaokul mahallesi, Yerkesik mahallesi. Görüşme Tarihi:19.07.2019.
- K8-** Nadir Çakmak, 67 yaşında, ortaokul 2. sınıf terk, Orman memuru, emekli, Yerkesik-Doğanköy, Görüşme Tarihi:11.9.2014.
- K9-** Dudu Çakmak, 55 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Yerkesik-Doğanköy, Görüşme Tarihi:11.9.2014.

FOTOĞRAFLAR

Dede Korkut

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
Cilt 8/ Sayı 19/ AĞUSTOS 2019

Fotoğraf:1 Dirgeme/Akkaya Eren Mahalli, 15.10.2013.

Fotoğraf:2 Dirgeme/Akkaya Eren Mahalli, 15.10.2013.

Fotoğraf: 3 Dirgeme/Akkaya Eren Mahalli, 15.10.2013.

Askerden dönen gençler için kurban kestikleri yer.
Fotoğraf:4 Dirgeme/Akkaya Eren Mahalli, 15.10.2013.

Fotoğraf:5 Dirgeme/Akkaya Eren Mahalli, 15.10.2013.

“Bedenim uzakta da olsa gönlüm seninle, Osman Öztürk”
Fotoğraf:6 Dirgeme/Akkaya Eren Mahalli, 15.10.2013.

“Bedenim buradan uzakta da olsa kalbim sevenlerimle olacak,
Mustafa Arslan, 71/-“
Fotoğraf:7 Dirgeme/Akkaya Eren Mahalli, 15.10.2013.

Kaynak kişilerle ile yapılan görüşmeden bir fotoğraf.
Fotoğraf:8 19.07.2019.

“Aradığınız kişiye şu anda ulaşamıyor
Lütfen 460 gün sonra tekrar deneyiniz. 92/4”
Fotoğraf:9 Yenice Mahallesi, 03.11.2013.

“Söz konusu vatansa gerisi teferruattır,
Vatan sağ olsun, Kütahya Mehmet”
Fotoğraf:10 Doğanköy Mahallesi, 08.11.2013.

“O şimdi asker. OĞUZ 92/4 Erzincan”
 “Vatan bize kediler size emanet, 59. Topçu Tugayı”
 Fotoğraf:11 Yenice Mahallesi, 03.11.2013.

“Hani hayat üç gündü nerden çıktı 460!
 Param yok bedelli için okuyamadım kısa dönem.”
 “Gidiyorum vatan için.”
 Fotoğraf:12 Yenice Mahallesi, 03.11.2013.

“20 yılın çilesini çektim 15 ayın lafı mı olur. ŞAHİN 93/1”
Fotoğraf:13 Yenice Mahallesi, 03.11.2013.

“20 yıl ben oynadım 15 ay kaderim oynasın ÖZDEMİR”
Fotoğraf:14 Yenice Mahallesi, 03.11.2013.

“Gidip de dönmek var, dönüp de görmemek var, Sivas 93/4”

“1 Sene ayrı kalmak dileğiyle”

“Yolar gidişime kızlar duruşuma hasta”

Fotoğraf: 15 Doğanköy Mahallesi, 08.11.2013.

“20 yıllık film (1) sene tatilde”
Fotoğraf:16 Doğanköy Mahallesi, 08.11.2013.

“92/4 Hey... Millet 15 ay sonra görüşmek üzere, 91/3”
Fotoğraf:17 Doğanköy Mahallesi, 08.11.2013.

“Vatan bana kediler size emanet”
Fotoğraf:18 Yenice Mahallesi, 03.11.2013.

“Ağlama ANAM, Mehmet 83/4,Sivas- GÜLE GÜLE”
Fotoğraf:19 Doğanköy Mahallesi, 08.11.2013.

“Aramasın o gözler o şimdi asker, Hasan Şimşek, 94/2”
Fotoğraf:20 Dirgeme/AkkayaMahallesi, 25.05.2014.

“Güller elinde açsın mutluluk hep seni bulsun
ama beni unutturmasın.
MEHMET 90/2”

“Vatan bize kediler size emanet”
“Usta Kızma!”

Fotoğraf:21 Yenice Mahallesi, 03.11.2013.

“Seni sensiz yaşamak en kötü kader olsa gerek.
Bu ayrılığa dayanır mı yürek. AYKUT 93/1”
Fotoğraf: 22 Yenice Mahallesi, 03.11.2013.

“460 günden değil beni unuttuğundan korkuyorum.
Çılgın Topçu. OGUZ 92/4 Erzincan”
“Bir gün gelecek bir gün bitecek”
“Komando olup dağlarda titreyeceğime topçu olup dağları titretirim”
Fotoğraf: 23 Yenice Mahallesi, 03.11.2013.

“Öyle mahsum (masum) durduğuma kanma sakın,
tezkerem 360 olsa da firarım yakın, Sivas”
Fotoğraf:24 Doğanköy Mahallesi, 08.11.2013.

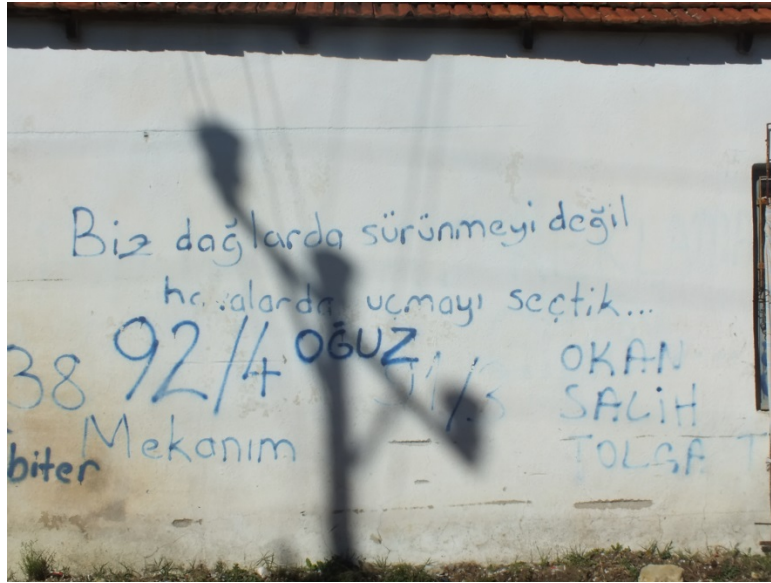

“En güzel gözler şafak atan gözler. ŞAHİN 93/1”
Fotoğraf:25 Dirgeme/Akkaya Mahallesi, 08.11.2013.

“Keklikler bitmesin... Kemal Abi, Şeref Abi, K.B.”
Fotoğraf:26 Doğanköy Mahallesi, 08.11.2013.

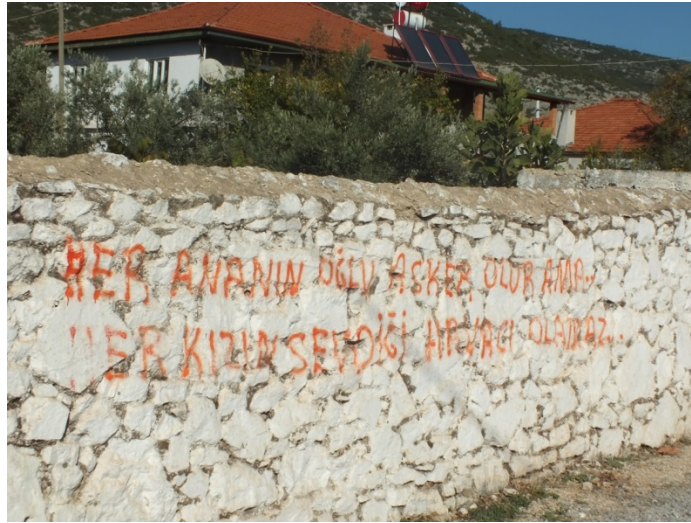

“Biz dağlarda sürünmeyi değil havalarda uçmayı seçtik, 92/4 Oğuz”
Fotoğraf:27 Doğanköy Mahallesi, 08.11.2013.

“Eğer bir gün şafağım için doğacak güneş dağdaki teröristin sırtını ısıtacaksa o güneş hiç doğmasın, Hasan Şimşek, 94/2”
Fotoğraf:28 Dirgeme/AkkayaMahallesi, 25.05.2014.

“Her ananın oğlu asker olur ama her kızın sevdiği havacı olmaz. 92/4”
Fotoğraf:29 Yenice Mahallesi, 03.11.2013.

“Bırak da uçalım havacıyız be güzelim, Kayseri Kartalı, Okan, 91/3”
Fotoğraf:30 Doğanköy Mahallesi, 08.11.2013.

Bahriyeli değiliz ki her limanda sevgilimiz olsun,
jandarma değiliz ki..... her gün olayım.
Fotoğraf:31 Doğanköy Mahallesi, 08.11.2013.

“Ağaç kırılır dalı kalır baba gider namı kalır 94/2 Krallar”
Fotoğraf:32 Dirgeme/AkkayaMahallesi, 25.05.2014.

“Çılgın Tertipler OKAN SALİH TOLGA”
Fotoğraf:33 Doğanköy Mahallesi, 08.11.2013.

Kalp resmi
 Köyde kızın adını deşifre etmemek adına
 ters soru işareti ile yapılan gönderme
 Fotoğraf:34 Dirgeme/Akkaya Mahallesi, 25.05.2014.

(Bir süreliğine içkiye ara vereceğinin resmi.)
 “Elveda, sayılı gün çabuk biter”
 Fotoğraf:35 Doğanköy Mahallesi, 08.11.2013.

“Kızma Baba, 93/4, Sivas,Mehmet”
Fotoğraf:36 Doğanköy Mahallesi, 08.11.2013.

“İzmir Gaziemir 93/1”
Fotoğraf:37 Yenice Mahallesi, 03.11.2013.

Sabri: Bilecik Merkez, Kemal: Manisa Kırkağaç,
Okan: İzmir Yeni Foça, Nazmi: Hatay İskenderun, Hasan: İzmir Bornova”
Fotoğraf:38 Dirgeme/AkkayaMahallesi, 25.05.2014.

Bir duvardan görünüm.
Fotoğraf:39 Dirgeme/AkkayaMahallesi, 25.05.2014.

